

Asielopvang Aerdenhout gerealiseerd door media-aandacht en factor 5 te duur

In juni 2023 is door de gemeente Bloemendaal de pastorie, kerk en bijgebouw in de Sparrenlaan in Aerdenhout aan het COA aangeboden ten behoeve van de opvang van 30 minderjarige asielzoekers (AMV). Het COA heeft inmiddels deze locatie gehuurd van de parochie en sinds december 2024 in gebruik. Wat zijn de argumenten geweest waardoor het COA concludeerde dat deze locatie geschikt was, hoeveel gemeenschapsgeld is ermee gemoeid geweest en wat zijn bijzonderheden die over het onderhandelingsproces met de eigenaar – de parochie - te vertellen zijn?

Er is veel gezegd en geschreven over de plaatsing van deze jonge asielzoekers. Waar zorgen of protest in andere steden en dorpen niet worden veroordeeld, is hier hoofdzakelijk één kant belicht: de zogenaamd asociale, rijke inwoners die geen asielzoekers “in hun backyard” willen. Uit onderzoek blijkt nu dat de landelijke media door dit ongenueanceerde beeld te schetsen en de ontstane commotie in het land aan te wakkeren, een doorslaggevende invloed hebben gehad op de besluitvorming.

Start media-aandacht: Jair en wethouder Gamri bij de pastorie (bron: Beau 19 april 2023)

WOO

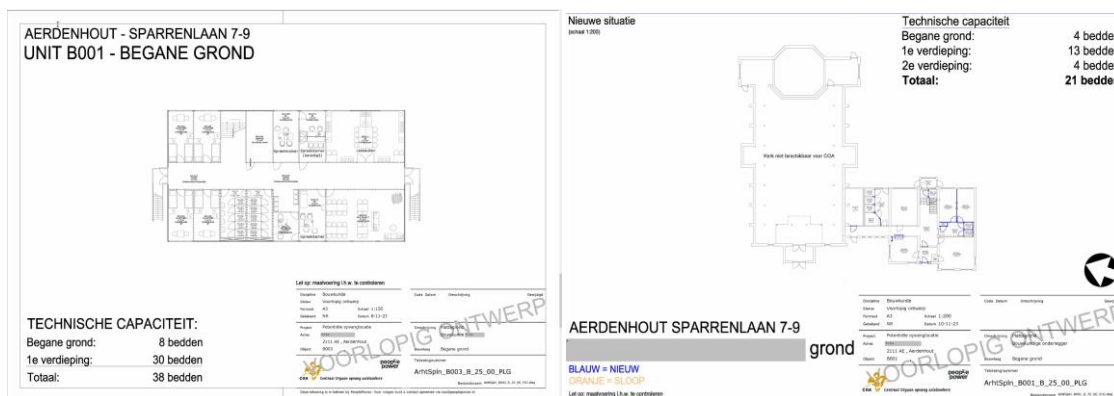
Het is geregeld in de WOO (wet open overheid) dat iedereen recht heeft op informatie over wat de overheid doet, hoe ze dat doet en waarom. Als een verzoek om informatie wordt ingediend, moet de overheid in principe binnen vier weken de relevante documenten openbaar maken. Als dat niet gebeurt, bestaat de mogelijkheid om de overheidsinstantie in gebreke te stellen en twee weken extra tijd te geven. Als er daarna nog steeds geen reactie is, kan een bestuursrechter worden ingeschakeld om de overheidsinstantie aan te sporen om de gevraagde informatie op te leveren. Voor deze procedure is geen advocaat nodig.

Helaas plegen delen van de overheid maar al te vaak obstructie om informatie niet openbaar te hoeven maken. Het is daarom ook van belang om niet alleen de informatie te bestuderen die je *wel* hebt ontvangen, maar ook om na te gaan welke informatie ontbreekt die (on)bewust niet gegeven wordt.

Een inwoner van Aerdenhout heeft op 1 januari 2024 een WOO verzoek bij het COA ingediend. Pas na het in gang zetten van twee rechtszaken, een veroordeling van de rechter tot de betaling van een dwangsom die opliep tot € 6600,- (belastinggeld) én de dreiging met een derde rechtszaak, kwamen de relevante besluitvormingsdocumenten medio februari 2025 boven tafel. Ondanks dat de informatie nog steeds niet compleet is, wordt duidelijk *waarom* ambtenaren van het COA deze informatie achter wilden houden.

50 opvangplekken en units

Het COA komt eind november 2023 tot de conclusie dat kleine locaties niet meer te bemensen zijn: voor een groep van 20 kinderen is bijna net zo'n groot team nodig als voor 50 kinderen. En daarom wordt *alleen* een positief advies gegeven als deze locatie geschikt gemaakt wordt voor de opvang van minstens 50 kinderen. Omdat 50 kinderen niet in de pastorie passen, kiest het COA ervoor units te plaatsen.

In het document waarop dit besluit wordt genomen wordt niet vermeld dat de gemeenteraad een amendement heeft aangenomen: er mogen geen units geplaatst worden en er mogen maximaal 30 kinderen komen. Verder staat niet het (financiële) risico benoemd dat er een erfdienstbaarheid op deze locatie rust. Een erfdienstbaarheid is een speciale regel die geldt voor een stuk grond, vaak voor altijd. In dit geval is het evident dat het plaatsen van units volgens deze regel niet is toegestaan. Ook was het op dat moment zelfs nog onzeker of de activiteit van asielopvang was toegestaan.

Beide zaken zijn bekend bij de betrokken ambtenaren. De vraag is nu: is het doelbewust dat deze informatie bij de besluitvorming is achtergehouden en niet aan het MT Projecten (COA) bekend is gemaakt? Is dat dan omdat in de startnotitie van juli 2023 staat: "De gemeente is actief betrokken en initiatiefrijk in het creëren van deze kansen voor het COA. De ambitie is uitgesproken een lange termijn opvang te willen creëren (>20 jaar)." en dat de verwachting is gewekt dat het wel zou lukken om 50 kinderen te plaatsen? Het blijft gissen, maar het toont minimaal een onzorgvuldig besluitvormingsproces aan.

Dankzij een *per ongeluk* niet zwartgemaakt stuk tekst wordt duidelijk dat initieel een investering van € 1.4 mln (incl. btw) aan bouwkosten wordt begroot (dec. 2023); dit budget lijkt gehalveerd in een later stadium (mei 2024). Met dit belastinggeld moet de private pastorie met achterstallig onderhoud en asbest worden opgeknapt. Daarbovenop wordt zes jaar huur betaald (€ 95.000 per jaar) door het COA voor een huurtermijn van vijf jaar. Verder wordt duidelijk dat het COA overwogen heeft deze locatie niet te huren maar te kopen.

Barmhartige parochie

In het huidige bestemmingsplan heeft de kavel de bestemming "maatschappelijk", wat betekent dat er geen woningen gebouwd mogen worden. Als de bestemming wordt gewijzigd naar "wonen" stijgt de waarde aanzienlijk. Een bestemmingsplan wijzigen is een onzekere procedure die lange tijd in beslag neemt en de goedkeuring van de gemeenteraad behoeft.

In de media en ook in de rechtszaal vertelt de parochie dat ze graag wil meewerken aan de opvang voor jonge asielzoekers, omdat ze te doen hebben met de doelgroep. Uit de WOO documenten blijkt dat het de parochie enkel om het geld te doen is. Natuurlijk is het helemaal niet erg dat de parochie maximaal wil verdienen, maar het harde beeld wijkt wel opvallend af van het onbaatzuchtige, barmhartige beeld dat in de media en rechtszaal is geschetst. Een aantal voorbeelden.

- De parochie heeft flinke pressie uitgeoefend op de gemeente: zij eiste een schriftelijke verklaring dat de gemeente in de toekomst positief zou adviseren bij een bestemmingsplanwijziging, zo niet: dan geen huurcontract voor het COA.
- Als de hele kavel verkocht wordt aan het COA wordt afgesproken dat het COA de hoge waarde betaalt die hoort bij bestemming "wonen". Een optie tot koop is opgenomen in het huurcontract.
- De parochie heeft een sterke voorkeur om tussentijds de kerk aan de eredienst te onttrekken – de kerk heeft dan officieel geen kerkfunctie meer - als daarmee het COA de kerk gaat gebruiken.
- De parochie wil de gemeente financieel verantwoordelijk maken voor eventuele claims, bijv. als bewoners menen dat AMV-locatie in strijd is met de erfdienstbaarheid die rust op dit perceel. Dit financiële risico komt vervolgens bij het COA te liggen.

Daarnaast wil de parochie de locatie over 5 jaar herontwikkelen. Dat betekent dat de gemeente dan de inpandige monumentale status van de kerk moet opheffen. De gemeente lijkt hier inmiddels op voor te sorteren volgens haar "kernenbeleid", waarin bij de kern Aerdenhout staat: "transformeren van vastgoed (kerken) naar woningbouw".

Media-aandacht doorslaggevend

Burgemeester Broekers-Knol weigert eind november 2023 mee te gaan met de wensen van het COA om de opvang geschikt te maken voor de opvang van 52 minderjarige asielzoekers. In het gesprek met het COA wordt meegegeven dat als het COA twee aangedragen locaties, waaronder Aerdenhout, afkeurt, “dat van de gemeente niet verwacht moet worden dat op zoek gegaan wordt naar alternatieve locaties”. Met dat signaal vanuit de gemeente, gecombineerd met de druk die de continue media-aandacht veroorzaakt, gaat het COA terug naar de tekentafel. En - ondanks dat op 21 november 2023 al wordt gesteld dat kleine locaties niet te bemensen zijn en een negatief resultaat hebben – besluit het MT Projecten (COA) alsnog akkoord te gaan met 21 opvangplekken, waarna eind december 2023 gecommuniceerd wordt richting de omwonenden dat het COA akkoord is met de opvang van 30 AMV in de Sparrenlaan.

Uit de WOO documenten blijkt dat het dan eigenlijk nog helemaal niet in kunnen en kruiken is. Het nieuwe plan wordt namelijk pas op 28 mei 2024 gepresenteerd aan het bestuur van het COA, en op dit plan ligt een stevig negatief advies van Business Control omdat het veel te duur is en vanuit de financiële kant niet te verantwoorden.

Maar de financiële afdeling heeft het niet alleen voor het zeggen. Een andere COA-ambtenaar stelt wél een positief advies op: “De keuze is om **politieke redenen** en in overleg tussen bestuur COA en de burgemeester van Bloemendaal gemaakt. Er is veel publiciteit rondom deze locatie geweest, hiermee laten we zien dat ook in deze ‘omgeving’ een COA locatie goed kan functioneren.”.

Kortom: er bestaat een te groot risico op politiek gezichtsverlies als gevolg van alle media-aandacht en dat wordt als onwenselijk gezien.

Met dit in gedachten is de volgende uitkomst niet verbazingwekkend:

“Het bestuur stelt vast dat de businesscase er niet goed uit ziet en dat het **op grond van uitsluitend kosten niet uitlegbaar** is om hiermee door te gaan. Echter, gezien de noodzaak aan (amv-)plekken en het **afbreukrisico als het traject nu gestopt zou worden**, ziet het bestuur zich genooddacht toch akkoord te gaan. Mogelijk is er in de toekomst ruimte om alsnog uit te breiden qua aantal opvangplekken.

Het bestuur besluit met inachtneming van de geplaatste kanttekeningen in te stemmen met: de realisatie van 21 plekken netto technische capaciteit ten behoeve van noodopvang tot en met april 2028, en de ontwikkeling van een noodopvang locatie die **5,4x hoger** is dan de kostprijsvergoeding en daarmee akkoord te gaan met n negatief resultaat van ...”.

Eindelijk openheid

Meer dan 1 jaar na het indienen van het WOO verzoek en het najagen van missende informatie is het duidelijk dat het COA geen economisch verantwoord besluit heeft genomen. Door de landelijke media-aandacht en het verwachte imago-verlies als de locatie alsnog niet door zou gaan, voelt het bestuur zich gedwongen extra belastinggeld te spenderen en kiest er bovendien voor het schaars beschikbare personeel inefficiënt in te zetten. De facto heeft de landelijke (sensatie) pers met een eenzijdig verhaal ervoor gezorgd dat de opvanglocatie in deze wijk in Aerdenhout is gerealiseerd.

De macht van de media is groot en deze aandacht leidt in de meeste gevallen tot meer openheid en de aanpak van misstanden. In dit geval heeft de media-aandacht juist geleid tot minder openheid en tot besluitvorming gevoerd door angst voor de publieke opinie en het voorkomen van politiek gezichtsverlies.

Niet iedereen zal het erg vinden dat het COA onder de druk van de landelijke media kiest voor ondoelmatigheid en dat de parochie alleen naar het economisch belang kijkt. Maar het gebrek aan openheid en transparantie en de strijd die geleverd moet worden om deze openheid te krijgen, is iets dat elke burger zich wel zou moeten aantrekken. Dat hoort niet thuis in onze democratie.